

„... mert estére fordult a nap, és nyúlnak már az esteli árnyak!” *

Jeremiás 6,5

„Írástudók, őrizzük könyvedet,
Mint szent sírt, őrizzük csapatban,
És födele néha kipattan.”

E gyönyörű sorokat írta le a méltatlanul elfelejtett költő, Bródy László Inicialé Jeremiás próféta könyveihez című meseszép versében, mintegy ötven évvel az első - Versek Jeremiás próféta könyveiből című - s e témát megpendítő, az IMIT Évkönyv 1932-es kötetében megjelenő poémája után.

A „födél” ismét kipattant...

Naftali Kraus rendíthetetlenül megy a kommentátor fordító-interpretátor önmaga választotta rögzös ösvényén. Kötetének oldalait olvasva ismételtén megéri az ember, hogy az ilyen karakterű kutató, a megszállottak állhatatosságával dolgozó személyiség nagyjából korának jellegzetes és egyedi férfiúja. Oktató habitus, aki egész életében következetesen halad az úton. Így aztán híveket, mi több, rajongókat szerez, ugyanakkor támadások és gyakran denúciálások céltáblájává válik.

A prófétai szövegek elmélyült olvasása, a textus búvárlása, a szövegkörnyezet összefüggésekkel harmonizáló feltárása csak erősíti elszántságát: magyar nyelven bemutatni a zsidó Szentírást, az ősi hagyományt. A maga leplezetlenségében, misztikus köntösét elvetve fenséges, spirituális élményt teremt a Biblia olvasása, újratanulása, megértése.

Akarva-akaratlan Stefan Zweig hetven évvel ezelőtti Jeremiás című drámája villan fel előttem, amelyet Vér Andor fordításában, 1933-ban olvashatott először a könyvszerető közönség. Benne a genocídium bekövetkeztének réme, vagy amint szerzőnk fogalmaz: a nemzeti tragédia.

A szentírási héber textus korunk emberének nyelvén is szól az olvasóhoz, akinek értékrendjében - a mai napig - a legmagasabb piederstálon áll a Gutenberg-galaxis. A szövegbe építi kora eseményáztatta, szinte félelmetes történelmét. Majd jótékony

könnyedséggel idézi a Midrás szín pompás világát is. Időnként etimológusként, elemzőként boncolja a szavak eredetét-erejét.

Az ilyen jellegű analízissel is elősegíti a szintézis világának megteremtését.

Klasszikusnak is tekintendő, de mindenképpen modern kommentárok (a mai tanuláshoz nélkülözhetetlen alapművek, például Olám Hátánách, Dáát Mikrá, Mikráot Gdolat, stb.) vallástudományi fejtegetéseit, lingvisztikai ínyencségeit az interdiszciplináris tudományok, p1. a bibliai faunakutatás eredményeivel hozza szimbiózisba.

A szerző könyvének bevezetője a próféta minibiográfikus töredékének tekinthető, különös tekintettel arra a tényre, hogy ezek az önéletrajzi, néha kifejezetten újszerű elemek kiváló kor- és kórtörténeti szegmensek. Mesterien kiegészíti - hogy csak a magyar nyelvű szakirodalomra utaljunk - Dr. Kelemen Adolf Jeremiás tanulmányát, amely az IMIT 1914-es évkönyvében látott napvilágot.

Felhívja a figyelmet a jeremiási eszmevilág kettős problematikájára, azaz a társadalmi igazságosság és igazságtalanság örök ellentmondásosságára, és a bálványimádáson alapuló ideológia elvetésére.

A mostani kötet az autentikus szövegfordítás alapvető principiumait figyelembe véve betekintést ad annak a prófétának az életébe, harcaiba, hivatásvállalásába, aki Josia király uralkodásának 13. évében kezdte meg küldetését, Joácház, Jojakim, Cidkia és Jojakin királyok idejében átélte a kultuszreformot, amely „a megtalált Szövetségekönyv törvénnyé emelése nyomában járt, ám az ettől várt belső vallásos fellendülést nem tapasztalhatta. Meg kellett érnie azt, amitől rettegett... A két történeti határpont közé az események rohama esik, melyek a tragikus véget sejtetik” - írja Fényes Mór Szentírásunk című (ORZSE, Budapest, 1999., hasonmás kiadás, p. 237) könyvében.

Jeremiás az események tanújaként harsogott vagy suttogott, de mindig a Mindenható dicsőségére hirdette tanításait.

Számára Júdea népének deportálása nemcsak vízió, hanem élő valóság, a mai napig megrendítő tragédia. Ugyanakkor ő a megtérés fogalmának rendíthetetlen őre, követője, szószólója, Isten népének kérlelhetetlen szerelmese és kritikusa, aki ágál nemzetének álnoksága és kilátástalansága ellen, mert nem őrzik a szövetséget. Feddő szavaiból mégis biztatás, vigasztalás árad. Vallja, hogy ő a népek prófétája is, aki küzd a szellem híján való csatában, és elesik.

Kecskeméti Lipót, néhai nagyváradi főrabbi háromkötetes gigantikus munkájának első kötetében, amely a Jeremiás próféta és kora címet viseli, a 240. oldalon így ír:

„Mevannak a művelődéstörténetnek a maga nagy szenvedői, és lehet köztük, aki a szenvedésnek Jeremiásnál is nagyobb nagyja. Csak kevés, aki nálánál emberibb mód tudott szenvedni: gyarlón is. Főnségesen is, a gyarlóságokból lassan kifejlő főnségben, hogy végül csak a főnségest látjuk a maga végtelenében.

Rajta és benne a földinek, az örök emberinek finom erezete."

A digitalitás korában különös jelentőséggel bír Kraus legújabb kötete. Hiszen megalapozott judaisztikai háttérrel rendelkező, a zsidóság biblikus világlátását tükröző és tükröztető művet forgat kezében a nyájas olvasó.

Folytatása ez sok-sok évvel ezelőtt elkezdődött munkájának, amelynek talán ki nem mondott, de gondolom, remélt célja, hogy megszülessen a zsidó szerzőtől származó és vallásunk hagyományait gazdagító XXI. századi bilingvis Tánách.

A Jeremiás könyve utolsó mondatából vett idézettöredék szimbolikus értelemmel bír. Hiszen „szellemi tápláléka” a követő nemzedék számára is hiteles kútfőként szolgál.

Schőner Alfréd

*

Naftali Kraus (1932-2008) z”l emlékére